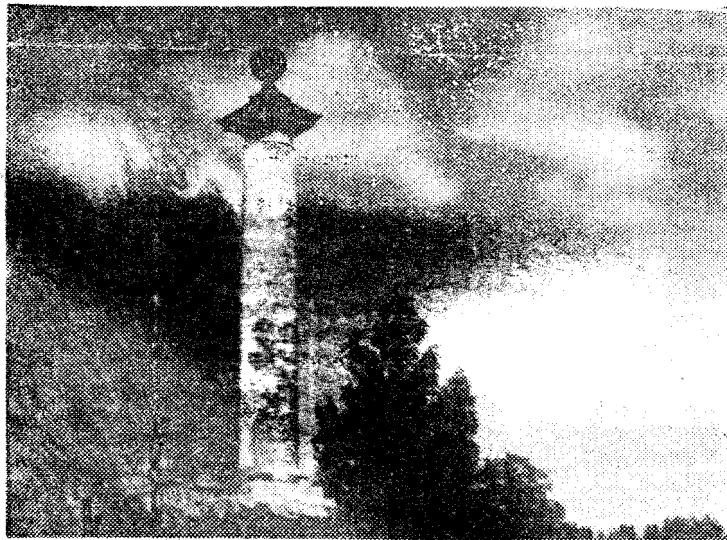

Mõdriku mõisahooned

Ainuke säilinud monument Mõdrikus.

XVIII sajandi teisel poolel kuulusid nii Mõdriku kui ka Rägavere mõis Kaulbarsidele. 1780. aasta paiku toodi Rägavere paemurrust koorem koorma järel paasi Mõdrikusse, tehti algust Mõdriku mõisahoonedehitamisega. See ehitus on praeguse hoone läänetiivaks, säilitades endise plaanilahenduse kõrval ka varasemaid dekoordetaile, nagu saali seinete tahvelid laide pärlvöötkahtidega, girlandidega ilustatud seinatahvid saali kõrval asetsevas ruumis, tihedate hammaslõikemotiividega laekarniisid ja muud XVIII sajandi lõpukummetele omased sisekujunduslikud detailid.

Mõdriku mõisa peahoone on korduvalt ümber ehitatud. Nii anti 18. oktoobril 1926 Viru Maakonna Valitsuses suusonalisel väljapakumisel välja mõisa peahoone ümberehitustööd. 1928. aasta juunis andis Eesti Vabariigi valitsus Mõdriku Kodumajanduskoolile kui mõisahooned valdajale ehitus- ja korraldustöödeks 3300 krooni laenu ning Viru Maakond valitsus eraldas 5000 krooni uue lauda ehitamiseks. 1936. aasta detsembri lõpul valmis veevärk, mis andis külma ja sooja vee kasutamise võimaluse. Remont jätkus veel 1937. aasta alguses: lõpetati veevärgi sisseseadmine kööki ning rõdu ehitati ümber kudumisklassiks, endine kudumisklass aga ehitati võerastetoaks. Nende ümberehitustega ei rikutud hoone üldist välisilmet. 1938. a. tehti peahoones järjekordselt suurem remont (maksumus 2000 krooni).

Pärisorjuse ajal laskis Mõdriku mõisa omanik kindral Kaulbars ehitada Mõdrikusse ühele künkale kõrge vaaketorni, mille alumine osa oli paekivist, võlvitud tähistäevast kujutava laega. Aegade jooksul torn hävis, jättes künkale vaid nime TORNIMÄE, kuhu 1930. aasta detsembrikuu algul ehitati uus, 20 m kõrgune vaaketorn.

Pärast 1812. aasta Isamaasõda hoogustus Isamaasõja mälestuseks monumentide paigutamine. Kaulbarside ajal püstitati Mõdrikusse Tornimäele kõrge sammamonument. See oli kaheksa sambaga templikene (rahvasuus «kaheksasambas»), mis ehitati 1814. aastal Pariisi vallutamise mälestuseks. Veel 40 aastat tagasi võis selle hoone lõunapoolselt viiult lugeda kuigi palju säilinud teksti: «Das Aufhebung... in Estland... MDCCCXVI...» Nende tekstikattendite järgi oletati, et hoone püstitati Eesti talurahva pärisorjusest vabastamise auks. 1928. aastal taotles Rägavere vallavalitsus luba selle monumendi hävitamiseks, mille kohta kirjutati 27. märtsil 1928 a. ajalehes «Virulane»:

«Juba paljude aastate eest ehitati Rägavere vallas asuvasse Mõdriku mõisa Eestimaa talupoegade pärisorjusest vabastamise mälestuseks mingisugune ehitus, mida hiljem «vabadustempliks» ristiti. Ehitus on puust ja asub endise mõisa maa peal. Hävitavale ajahambale on ta tänapäevani suutnud vastu panna. Mõisade jagamisel sattis «vabadustempel» ühe asuniku krundi sisse. Kuna ehitus muinsusvarade hulka kuulub, pole luba teda lõhkuda. Selle vastu on vald koguni kohustatud tema korrashoidu eest hoolitsema. Kuid vallalet näis see korrashoid ülejõu käivat, kuigi see mingisuguseid suuremaid ja erilisi kuluisid ei nõudnud. Vald pööris muinsusnõukogu poole palvega, et «vabadustempel» muinsusvarade nimekirjast maha kustutataks. Kuna aga ehitis ajaloolisväärtust omab, ei andnud muinsusnõukogu tema lammutamiseks luba.»

«Kaheksasamba» naabruses heinamaasiilul oli veel teine tugev neljatahuline punase katusega samm, mida hüüti «punaseks sambaks».

Mõdriku paljudest monumentidest on säilinud ainult üks kõrge sammamonument kaunil künkjal. Rahva seas on see samm tuntud «valge hobuse sambana». Valge hobuse nime kannab ka kungas, millel see samm asub. Rahvajutu järgi olevat Põhjasõja ajal seal ühe Kaulbarsi alt hobuse maha lastud:

«...kuu kindrali kallihinnaline valge hobune suri, lasti ta looma suurte austusavaldustega matta mõisa lähedale mäekünkale ja püstitas huvale hiljem toreda obeliski. Sammast piirasid vanasti umbes meetrikõrgused suurtiikitorud, mis olid ühendatud kettidega...»

Tegelikult on see monument püstitatud vaprate isamaakaitsetele 1812. aastal. 1930-ndatel aastatel müüs keegi nupukas asunik monumenti piiravad kaheksa vanaaegset kahurit ja ketid vanarauana ühele juudist ärimehel Rakveres, kust need aga hiljem oma kohale tagasi toimetati.

Mõdriku mõisahooned koos kõrvalhoonete, ausammaste ja parigiga (objekt nr. 252) on riikliku kaitse all ning kuulub Vinni näidissovhoostehnikumile, kelle hea peremeheliku suhtumist kaitsealusesse objektile (eriti parki) võib eeskujuks seada teistele riikliku kaitse all olevate objektide valdajatele.

I. KUSLAP